

Peruskoulun musiikinopetuksesta kohti sukupuolten tasa-arvoa populaarimusiikin ammattikentällä

Kandidaatintutkielma
30.04.2026

Anna Kanninen
Musiikkikasvatuksen
koulutusohjelma
Taideyliopiston
Sibelius-Akatemia

Tutkielman nimi	Sivumäärä
Peruskoulun musiikinopetuksesta kohti sukupuolten tasa-arvoa populaarimusiikin ammattikentällä	29
Tekijän nimi	Lukukausi
Anna Kanninen	kevät 2026
Aineryhmän nimi	
Musiikkikasvatuksen koulutusohjelma	
Tiivistelmä	
Populaarimusiikin ammattikenttä on voimakkaasti sukupuolittunut. Tämän tutkimuksen tehtävänä on selvittää, miten peruskoulun musiikinopetuksessa voidaan edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa, ja näin purkaa ammattikentän sukupuolittuneisuutta. Tutkimuskysymykseni on: • Millaisia mahdollisuuksia peruskoulun musiikinopetuksessa on edistää sukupuolten tasa-arvoa ja siten pohjustaa muutosta populaarimusiikin ammattikentällä? Tutkimus on toteutettu kirjallisuuskatsauksena. Keskeisiä käsitteitä ovat sukupuoli-identiteetti, sukupuolen ilmaisu, sukupuolinormit, sukupuolten välinen tasa-arvo ja musiikillinen toimijuus. Sukupuoleen liittyviä ja tasa-arvon esteenä olevia vakiintuneita käytäntöjä musiikkikasvatuksessa tarkastellaan kriittisen pedagogiikan suuntauksien valossa. Tutkimustuloksista ilmenee, että vaikka populaarimusiikin ammattikentän sukupuolittuneisuuteen ja yksilön musiikillisen toimijuuden rakentumiseen vaikuttavat myös useat koulun ulkopuoliset tekijät, peruskoulun musiikinopetuksessa on mahdollisuuksia sukupuolittuneisuuden purkamiseen. Opettaja voi purkaa sukupuolittuneita käytäntöjä pedagogisilla valinnoillaan, puhetavallaan ja asenteellaan. Instrumentit ja musiikkityylit ovat vahvasti sukupuolittuneita, mutta esimerkkien ja roolimallien kautta voidaan laajentaa oppilaiden käsitystä siitä, mikä heille on mahdollista. Opettajan tulee myös huomioida oppilaiden keskinäiset suhteet ja vertaispaineen vaikutus sukupuolinormeihin. Oppilaiden toimijuutta voidaan vahvistaa myös osallistamalla heitä sukupuolta koskevaan keskusteluun.	
Hakusanat	
Sukupuoli, tasa-arvo, musiikkikasvatus, populaarimusiikki, toimijuus	
Tutkielma syötetty Turnitin-plagiaatintunnistusjärjestelmään	
30.04.2026	

Sisällys

1 Johdanto	4
2 Keskeiset käsitteet	6
2.1 Sukupuoli ja sukupuolten välinen tasa-arvo	6
2.2 Musiikillinen toimijuus ja subjektifikaatio	7
2.3 Kriittisiä pedagogisia suuntauksia	7
2.3.1 Kriittinen pedagogiikka.....	7
2.3.2 Normeja haastava pedagogiikka	8
2.3.3 Feministinen, intersektionaalinen ja queer-pedagogiikka.....	8
3 Tutkimusasetelma	10
3.1 Tutkimuskysymys	10
3.2 Tutkimusmenetelmä.....	10
3.3 Tutkimusprosessi.....	10
3.4 Tutkimuseettisiä näkökohtia	12
4 Tulokset.....	13
4.1 Koulun musiikinopetuksen sukupuolittuneisuutta ylläpitävät ulkoiset tekijät	13
4.1.1 Musiikillisen toimijuuden rakentuminen eri ympäristöissä	13
4.1.2 Poikien lahjakkuusmyytti ja tyttöjen todistustaakka.....	14
4.1.3 Instrumenttien sukupuolittuneisuus	15
4.2 Opettajan rooli sukupuolten tasa-arvon edistämisessä.....	17
4.2.1 Opettajan asenteiden ja puhutavan merkitys	17
4.2.2 Roolimallit ja musiikkivalinnat.....	19
4.2.3 Turvallinen tila ja tilan käyttäminen	20
4.3 Oppilaiden toimijuus tasa-arvokysymyksissä.....	22
4.3.1 Vertaispaine ja sukupuolittuneet roolit musiikinluokassa.....	22
4.3.2 Oppilaat osana keskustelua sukupuolesta	23
5 Pohdinta.....	25
5.1 Johtopäätökset.....	25
5.2 Luotettavuustarkastelu	27
5.3 Tulevia tutkimusaiheita	28
Lähteet.....	30

1 Johdanto

Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on selvittää, millaisia mahdollisuuksia peruskoulun musiikinopetuksella on murtaa sukupuolittuneita käytäntöjä populaarimusiikin ammattikentällä. Tutkimuksen taustalla on musiikin ammattikentällä ilmenevä sukupuolten välinen epätasa-arvoisuus ja kysymys siitä, miten ilmiön purkamiseen voidaan vaikuttaa koulutuksessa. Suomalaisessa perusopetuksessa juuri populaarimusiikin opetus on erityisen keskeistä (Koskela, 2022, s. 8–9). Koulutus ja musiikin ammattikenttä ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa, jossa koulutus kasvattaa tulevia ammattilaisia, ja toisaalta ammattilaisten tarjoamat roolimallit heijastuvat koulumaailmaan.

Suomalaisten musiikkialan toimijoiden teettämän kyselytutkimuksen mukaan suurin osa naisäveltäjistä ja -sanoittajista kokee musiikkialan epätasa-arvoisena. Tutkimushanketta koordinoi Teosto ja siihen osallistui yhteensä yksitoista suomalaista musiikkialan toimijaa. Keskeisimpinä syinä alalla koetulle epätasa-arvoisuudelle mainittiin ”musiikkialalla vallitsevat asenteet sekä naisten verkostojen ja esikuvien puute”. Tutkimuksessa korostui musiikkikasvatuksen ja musiikinopettajan rooli musiikintekijäksi ryhtymisessä, ja tärkeimmäksi ratkaisukeinoksi alan epätasa-arvoon nousi parempi tuki ja kannustus varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa. Uravalintaan vaikuttivat eniten esikuvat ja idolit, ja musiikkiopettajan rooli vaikutti naisten uravalintaan miehiä enemmän. (Teosto & Tutkimustoimisto Vastakaiku, 2023.) Myös Tallqvistin (2025, s. 46) haastattelututkimuksessa naisten urapoluista esiin nousi kokemuksia roolimallien puutteesta ja yksinäisyydestä musiikkialalla. Tasa-arvopuheen ja käytännön kokemusten välillä koettiin olevan suuri ero, ja naiset kokivat ulkopuolisuutta ja mitätöintiä näennäisen tasa-arvoisista ympäristöistä huolimatta (Tallqvist, 2025, s. 49).

“ - Musiikkialalla toimivat naisiksi identifioituvat ammattilaiset kohtaavat edelleen merkittäviä sukupuolittuneita esteitä ja vallankäytön muotoja, vaikka asenteissa ja keskustelussa on havaittavissa myönteistä kehitystä. Kokemukset viittaavat siihen, että tasa-arvon edistäminen edellyttää sekä rakenteellisia muutoksia että kulttuuristen asenteiden muokkaamista.”
(Tallqvist, 2025, s. 63)

Yhdenvertaisuuslaki kieltää sukupuoleen perustuvan syrjinnän, ja toisaalta oikeuttaa positiivisen erityiskohtelun, jos sen tarkoituksena on yhdenvertaisuuden edistäminen

(Yhdenvertaisuuslaki, 3. luku 8 § ja 9 §). Lain mukaan koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen on arvioitava, miten yhdenvertaisuus toteutuu sen toiminnassa ja miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin, sekä edistää yhdenvertaisuuden toteutumista (Yhdenvertaisuuslaki, 2. luku 6 §).

Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen on myös osa perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Perusopetuksessa tulee opetussuunnitelman mukaan kannustaa tyttöjä ja poikia yhdenvertaisesti eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisätä tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Opetussuunnitelma velvoittaa koulutuksen järjestäjää auttamaan jokaista oppilasta ”tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja”. (POPS, 2014)

Oma kiinnostukseni aiheeseen on herännyt ammattiopinnoissani, missä olen huomannut muun muassa instrumenttien ja musiikkityylien sukupuolittuneisuutta. Alan tasa-arvotilanne yhdistyy kiinnostavalla tavalla omiin peruskoulu- ja lukiokokemuksiini, missä musiikinopetuksessa sukupuolesta ei käyty käytännössä lainkaan keskustelua. Usein yhteis-
musisointitilanteet rakentuivatkin kuin itsestään sellaisiksi, joissa pojat soittivat rumpuja, kitaraa ja bassoa, ja tytöt lauloivat ja soittivat kosketinsoittimia. Ammattiopinnoissani olen huomannut saman kaavan toistuvan, ja etenkin juuri bändisoittaminen vaikuttaa olevan edelleen hyvin sukupuolittunutta. Opiskelen musiikkikasvatusta, ja vaikka suurin osa aineryhmän opiskelijoista on naisoletettuja, esimerkiksi tutkintobändeissä bändisoittimien (erityisesti rummut, kitara ja basso) soittajat ovat usein miesoletettuja.

Seuraavassa luvussa tarkastelen sukupuoleen ja musiikilliseen toimijuuteen liittyviä käsitteitä sekä kriittisiä pedagogisia suuntauksia, jotka tarjoavat linssin sukupuolinormien purkamisen mahdollisuuksiin opetuksessa. Kolmannessa luvussa esittelen tutkimuskysymyksen, kuvaan kirjallisuuskatsausta tutkimusmenetelmänä, avaan tutkimusprosessiani ja nostan esiin tutkimuseettisiä näkökohtia. Neljännessä luvussa esittelen tutkimustulokset teemoittain. Lopuksi viidennessä luvussa pohdin tutkimustuloksiani, tarkastelen tutkimukseni luotettavuutta ja pohdin mahdollisia tulevia tutkimusaiheita.

2 Keskeiset käsitteet

2.1 Sukupuoli ja sukupuolten välinen tasa-arvo

Sukupuoli voidaan käsittää järjestelmänä, jossa ihmisten lisäksi sukupuoliin jaotellaan myös muita asioita, kuten sosiaalisia rakenteita, instituutioita, ajatusjärjestelmiä ja niiden sisältämiä symboleja ja merkityksiä. Sukupuolijärjestelmät käsitetään naistutkimuksessa muuttuvina rakenteina, jotka nähdään yleensä hierarkkisina siten, että valta ja arvostus keskittyvät miehille. (Perinteentutkimuksen terminologia, 2026.) Sukupuolinormit tarkoittavat käsityksiä, odotuksia ja oletuksia siitä, miltä jonkin sukupuolen edustajan tulee näyttää tai miten hänen tulee käyttäytyä (THL, 2026; Valtioneuvosto, 2026, s. 34). Suomessa sukupuolinormi on kaksijakoinen eli binäärinen (THL, 2026).

Sukupuoli ilmenee kuitenkin moninaisilla tavoilla, eikä se ole jaettavissa kahteen, toisilleen vastakkaiseen sukupuoleen (Seta, 2026; Valtioneuvosto, 2026, s. 30). Sukupuoli voidaan ymmärtää roolina, jolloin ajatellaan, että ruumiillisen sukupuolen (*sex*) lisäksi on olemassa sosiaalinen sukupuoli (*gender*), joka kehittyy kulttuuriin ja yhteiskuntaan sosiaalistumisen myötä. Sukupuoli voidaan nähdä niin, että yksilö on jotakin sukupuolta, ja toimii sen mukaisesti tai sitä vastaan. Sukupuoli voidaan käsittää myös niin, että sitä tuotetaan toistuvilla suorituksilla, jotka kulttuuriset käytännöt ja normit määrittävät. (Ojala ym., 2009, s. 17.) Sukupuoli-identiteetillä puolestaan tarkoitetaan ihmisen sisäistä sukupuolen kokemusta, joka saattaa vastata tai poiketa hänen biologisesta sukupuolestaan tai ulospäin näkyvästä sukupuolen ilmaisusta (Bosson, 2025, s. 638; Valtioneuvosto, 2026, s. 30). Sukupuoleen liittyvä rajankäynti tarkoittaa tilanteita, joissa toimija liitetään johonkin sukupuolikategoriaan maskuliinisuuden ja feminiinisuuden erottelun myötä (Ojala ym., 2009, s. 19).

Sukupuolten välisellä tasa-arvolla tarkoitetaan tilannetta, jossa eri sukupuolilla on samat oikeudet ja mahdollisuudet ja jossa valta ja resurssit jakautuvat tasapuolisesti. Sukupuolten väliseen tasa-arvoon vaikuttavat myös muut yhteiskunnallista eriarvoisuutta aiheuttavat tekijät, minkä vuoksi tasa-arvon edistämistä hyödyttää intersektionaalisuuden huomiointi. (Valtioneuvosto, 2026, s. 38.) Intersektionaalisuus on tarkastelutapa, jossa huomioidaan sukupuolen ohella muiden tekijöiden, kuten seksuaalisen suuntautumisen, yhteiskuntaluokan, iän, etnisen taustan ja toimintakyvyn samanaikainen vaikutus yksilön asemaan (Rossi, 2015, s. 92; Valtioneuvosto, 2026, s. 16).

2.2 Musiikillinen toimijuus ja subjektifikaatio

Toimijuus voidaan ymmärtää ilmiönä, jossa toimija on vuorovaikutuksessa yhteiskunnallisten suhteiden ja valtarakenteiden kanssa (Ikävalko, 2016, s. 74; Kauppila ym., 2015, s. V; Ojala ym., 2009, s. 14). Feministisessä tutkimuksessa toimijuus-käsitettä on käytetty useimmiten emansipatorisessa merkityksessä. Toimijuutta on pidetty feministisissä keskusteluissa sukupuolittuneen poliittisen ja moraalisen autonomian keskiössä. (Honkasalo ym., 2014, s. 367.) Musiikillinen toimijuus puolestaan tarkoittaa yksilön kykyä kokea ja toimia aktiivisesti musiikillisessa kontekstissa. Se kattaa musiikin tekemisen, tietoisuuden omista musiikillisista voimavaroista, musiikillisen vuorovaikutuksen sekä mahdollisuudet käyttää musiikkia välineenä esimerkiksi keho-, tunne- ja identiteettityöskentelyyn. (Stolp, 2024, s. 72.) Koska toimijuudella tarkoitetaan aktiivista ja itsemääräämisoikeuteen liittyvää osallistumista, se liittyy vahvasti yksilön subjektiksi tulemisen prosessiin eli subjektifikaatioon.

Feministisestä näkökulmasta subjektifikaatiolla on tarkoitettu sukupuolitetuksi subjektiksi tulemisen prosessia (Ikävalko, 2016, s. 72). Biestan (2015, s. 77) mukaan subjektifikaatiota tapahtuu koulutuksessa silloin, kun oppilas on vaikuttava ja vastuullinen subjekti sen sijaan, että hän olisi muiden toiminnan kohteena oleva objekti. Musiikkikasvatuksen näkökulmasta subjektifikaatio voidaan nähdä dialogisena prosessina, jossa oppilaat osallistuvat maailmaan musiikin kautta navigoiden samalla sosiaalisten normien, kulttuuristen arvojen ja oman identiteettinsä välillä. Musiikkikasvatus voi tukea kriittisen reflektoinnin taitoja sekä henkilökohtaista kasvua, kun oppilaat nähdään aktiivisina osallistujina yhteiskunnallisissa keskusteluissa. (Skjelstad, 2025, s. 35.)

2.3 Kriittisiä pedagogisia suuntauksia

Kun musiikkikasvatusta tarkastellaan sukupuolittuneisuuden näkökulmasta, huomio kiinnittyy pedagogisiin suuntauksiin, joissa pyritään purkamaan normeja ja suhtautumaan kriittisesti vakiintuneisiin käytäntöihin. Näistä suuntauksista esittelen kriittisen pedagogiikan, normeja haastavan pedagogiikan sekä intersektionaalisen, feministisen ja queer-pedagogiikan periaatteita.

2.3.1 Kriittinen pedagogiikka

Kriittisellä kasvatustieteellä on alun perin tarkoitettu lähinnä Saksassa 1960- ja 1970-luvuilla kehittynyttä suuntausta, joka pohjautuu Frankfurtin koulukunnan kehittelemään

yhteiskuntafilosofiaan, kriittiseen teoriaan. Amerikkalainen kriittinen pedagogiikka juontaa juurensa eurooppalaisen perinteen lisäksi muun muassa John Deweyn sekä brasilialaisen kasvatustieteenfilosofi Paulo Freiren ajatteluun. (Siljander, 2014, luku 5.1.) Kriittisessä kasvatustieteessä keskeistä on kasvatuksen näkeminen poliittisena ja yhteiskunnallisena toimintana, jossa määritetään yksilön asemaa yhteiskunnassa (Siljander, 2014, luku 5.5). Kriittiseen pedagogiikkaan liittyy tavoite emansipaatiosta eli vapautumisesta ideologioista ja sosiaalisista sekä yhteiskunnallisista rakenteista, jotka ylläpitävät eriarvoisuutta (Siljander, 2014, luku 5.5.2; Suoranta, 2005, s. 32). Kasvatus vapautumisena pyrkii kriittisen pedagogiikan edustajien mukaan yhteiskunnalliseen muutokseen, demokratiaan, vallan uudelleen jakamiseen ja tasa-arvoon (Siljander, 2014, luku 5.5.2).

2.3.2 Normeja haastava pedagogiikka

Normikriittinen tai normeja haastava pedagogiikka on yksi kriittisen pedagogiikan suuntauksista, joka painottaa rajoittavien normien purkamista. Ferm Almqvist ja Hentschel (2026, s. 2) tekevät eron normikriittisen (*norm-critical*) ja normeja haastavan (*norm-challenging*) pedagogiikan välille, koska normeja haastava pedagogiikka tähtää kasvatuksen käytäntöjen normien aktiiviseen haastamiseen pelkän kritisoinnin ja tietoisuuden kasvatamisen sijaan. Heidän mukaansa normeja haastavaan musiikkikasvatukseen kuuluu sen reflektointi, keiden oletetaan osallistuvan musiikkikasvatukselliseen toimintaan, mitä soittimia heidän oletetaan soittavan, miten he saattavat käyttää ääntään ja kehoaan, sekä miten heidän oletetaan luovan musiikkia tai ilmaisevan itseään äänellä. (Ferm Almqvist & Hentschel, 2026 s. 10–11.) Normit musiikkikentällä ovat vahvasti sidoksissa siihen, näemmekö ihmiset kysymyksen "mikä" vai "kuka" kautta. Ihmisten näkeminen "mikä"-kysymyksen kautta laittaa kategorisoinnin etusijalle – esimerkiksi sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen, iän, sosioekonomisen taustan, etnisyyden tai vammaisuuden. Ihmisen näkeminen "kuka"-kysymyksen kautta tarkoittaa heidän ideoidensa, unelmiensa, tavoitteidensa ja näkemyksiensä priorisointia. Tietoisuus omasta näkemyksestä ihmisyydestä on tärkeä osa normeja haastavaa pedagogista työtä musiikkikasvatuksellisessa toiminnassa. (Ferm Almqvist & Hentschel, 2026, s. 10.)

2.3.3 Feministinen, intersektionaalinen ja queer-pedagogiikka

Intersektionaaliseen feministiseen pedagogiikkaan kuuluu sukupuolentutkimuksen tulosten siirtäminen käytäntöön, ymmärrys sukupuolen moninaisuudesta sekä representaatioiden vallan ja toisaalta mahdollisuuksien analysoiminen (Bromseth & Sörensdotter, 2014,

s. 24; Elonheimo ym., 2022, johdanto). Feministinen pedagogiikka tähtää tekemään näkyväksi koulutustilanteen valtarakenteita sekä kommentoimaan ja muuttamaan niitä (Bromseth & Sörensdotter, 2014, s. 24; Hiltunen, 2000, s. 140). Sitä on kritisoitu siitä, ettei se kiinnitä huomiota seksuaalisuuteen, mitä queer-pedagogiikalla on pyritty korjaamaan. Queer-pedagogiikka perustuu ajatukselle siitä, että heteroseksuaalisuus on normaalin sijaan yleistä ja normitettua, ja se pyrkii tuomaan esiin tätä heteronormatiivisuutta. (Bromseth & Sörensdotter, 2014, s. 25; Vänskä, 2011, s. 456.) Queer-pedagogiikka pohjautuu queer-tutkimukseen, jonka perustana on varhaisempi homo- ja lesbotutkimus, feministinen tutkimus sekä 1980–1990 -lukujen vaihteen seksuaalipoliittinen aktivismi Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa (Rossi, 2015, s. 93; Vänskä, 2011, s. 457). Skjelstadin ja Ellefsenin (2024, s. 401) mukaan kvääriys (*querness*) on saanut uusia merkityksiä, ja se kattaa käsitteenä enemmän kuin seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin. Siten se voi tarjota teoreettisen linssin, jonka läpi voi tarkastella asioita binääristä ajattelua laajemmin.

3 Tutkimusasetelma

3.1 Tutkimuskysymys

Millaisia mahdollisuuksia peruskoulun musiikinopetuksessa on edistää sukupuolten tasa-arvoa ja siten pohjustaa muutosta populaarimusiikin ammattikentällä?

3.2 Tutkimusmenetelmä

Tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmä on kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsauksessa kootaan aiempien tutkimuksien tuloksia, jotka ovat perustana uusille tutkimustuloksille (Salminen, 2011, s. 3) ja sen avulla voidaan tunnistaa, arvioida, tulkita ja yhdistää olemassa olevaa tietoa (Vilka, 2023, luku 1.1.2). Aiemman tutkimuksen kokoamisen ja syntetisoinnin tavoitteena voi olla esimerkiksi ohjata käytäntöjä, rakentaa suosituksia tai löytää erilaisia työkaluja tai menetelmiä. Kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan myös löytää merkityksellisiä uusia tutkimuskysymyksiä, näkökulmia ja lähestymistapoja jatkotutkimusta varten. Kirjallisuuskatsauksen tulosten tulee olla toistettavissa, mikä vaatii kurinalaisuutta eli pyrkimystä luotettavuuteen, pätevyYTEEN ja yleistettävyyteen. Menettelytapojen ja aineiston valintakriteerien tulee olla läpinäkyviä. (Salminen, 2011, s. 5.; Vilka, 2023, luku 1.1.2.)

3.3 Tutkimusprosessi

Etsin tutkimustani varten aineistoa Arsca- ja Google Scholar -hakupalveluista sekä Taideyliopiston julkaisuarkistosta Tajusta. Olen hyödyntänyt aineiston kokoamisessa myös musiikkikasvatuksen jounaaleja, kuten Musiikki-jounaalia ja International Journal of Music Education -jounaalia. Lisäksi olen saanut ehdotuksia aineistoon kandiohjaajaltani. Olen myös hyödyntänyt niin sanottua lumipallotekniikkaa, jossa etsin valitsemani aineiston lähdeluettelosta uusia lähteitä aineistooni. Olen hakenut aineistooni tutkimuksia esimerkiksi seuraavilla hakusanoilla:

gender AND music education

sukupuoli JA musiikki

sukupuoli JA musiikkikasvatus

sukupuoli JA musiikin opetus

sukupuoli JA soitin

sukupuoli

Rajasin aineiston mahdollisimman tuoreisiin vertaisarvioituihin tutkimuksiin. Lopulliseen aineistooni valikoitui 13 tieteellistä julkaisua vuosilta 2019–2026: kuusi tutkimusartikkelia, kuusi maisterintutkielmaa sekä yksi väitöskirja. Valitsemani aineisto painottuu Suomessa ja muissa Pohjoismaissa tehtyyn tutkimukseen, mutta sisällytin aineistoon myös yhden kanadalaisessa alakoulussa tehdyn tutkimuksen (Butler ym., 2021), sillä se keskittyi nimenomaan bändisoiton sukupuolittuneisuuden perusopetuksessa, ja tarjosi siksi merkittäviä tuloksia suhteessa tutkimuskysymykseeni.

Aluksi luin aineistoni tutkimuksia läpi ja kokosin yhteen tutkimuskysymykseeni vastaavaa materiaalia. Seuraavassa vaiheessa järjestelin löytämiäni tuloksia seuraaviin kategorioihin: normeja haastava pedagogiikka, instrumenttivalinnat, musiikkivalinnat, roolimalit, turvallisempi tila, subjektifikaatio, missä/milloin sukupuolittuminen tapahtuu, opettajan rooli, vertaiset ja ryhmädynamiikka sekä tulevaisuuden näkymiä. Jatkoin kirjoitusprosessia yhdistämällä näitä teemoja laajemmiksi kokonaisuuksiksi, jotka jaoin kolmeen alalukuun. Ensimmäisessä alaluvussa 4.1 käsittelen koulun ulkopuolelta tulevia, mutta koulutyössä läsnä olevia tekijöitä, jotka vaikuttavat musiikkikasvatukseen mahdollisuuksiin edistää sukupuolten tasa-arvoa. Toiseen alalukuun 4.2 olen koonnut opettajan asenteisiin, toimintaan ja valintoihin liittyviä tuloksia. Kolmannen alaluvun 4.3 tulokset liittyvät oppilaiden keskinäisiin suhteisiin ja heidän osallistumiseensa sukupuolten tasa-arvoa koskevaan keskusteluun.

Tulososion selkeyden vuoksi olen valinnut yhtenäistää käyttämäni kieltä koskien musiikkiluokan toimijoita. Kaukoranta (2024, s. 12) viittaa tutkimuksessaan musiikinluokan toimijoihin pääasiassa ”feminiinisinä toimijoina” ja ”maskuliinisina toimijoina”, jotka hänen mukaansa vastaavat pitkälti arkikielessä käytettyjä termejä ”mies- ja naisoletettu”. Olen valinnut käyttää tutkimuksessa näiden sanojen tilalla sanoja ”tyttö” ja ”poika”, joita käytettiin myös muissa aineistoni tutkimuksissa. Pysin tutkimuksessani siihen, että sanojen vaihtamisesta huolimatta aiemman tutkimuksen merkitys ja sisältö pysyy samana.

3.4 Tutkimuseettisiä näkökohtia

Tutkielmani on tehty noudattaen opetus- ja kulttuuriministeriön tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita, joita myös Taideyliopisto on sitoutunut noudattamaan. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaan hyvän tieteellisen käytännön perusperiaatteita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (TENK, 2023, s. 11). Tutkielman luotettavuuden varmistamiseksi olen valinnut tutkielmani aineistoon vain vertaisarvioituja tieteellisiä julkaisuja. Viitataan aiempiin tutkimuksiin asiankuuluvalla tavalla ja erottamaan niistä tekstissä omat tulkintani ja pohdintani (em. s. 14). Kunnioitan muiden tutkijoiden työtä myös asianmukaisella lähdeluettelolla, jonka avulla voin myös edistää aineiston jatkokäyttöä (em., s. 14). Tutkimusprosessin läpinäkyvyyden takaamiseksi olen kirjoittanut tutkimusprosessini vaiheet auki. Pyrin tunnistamaan ja tuomaan esiin mahdollisia tutkimuksellisia rajoitteita liittyen aineiston valintaan ja tulkinnallisuuteen. (em., s. 13.)

4 Tulokset

4.1 Koulun musiikinopetuksen sukupuolittuneisuutta ylläpitävät ulkoiset tekijät

Koulun ulkopuoliset vaikutteet, kuten harrastusvalinnat ja musiikkialan ammattikentän näkymät, heijastuvat musiikkikasvatukseen. Myös asenteet ja oletukset, kuten odotus poikien musiikillisesta lahjakkuudesta ja tyttöjen kokemasta paineesta todistaa osaamistaan, toistuvat niin koulussa kuin ammattikentälläkin. Instrumenttien sukupuolittuneisuutta ei voida myöskään paikantaa vain peruskoulun musiikinopetukseen, vaan sukupuolittuminen tapahtuu yhtäaikaaisesti monissa eri ympäristöissä ja ikävaiheissa.

4.1.1 Musiikillisen toimijuuden rakentuminen eri ympäristöissä

Koulu on jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäröivään yhteiskuntaan, ja erilaiset yhteiskunnalliset asenteet ja roolimallit heijastuvat myös musiikkikasvatukseen. Musiikillista toimijuutta on siten syytä tarkastella myös koulun ulkopuolella rakentuvana ilmiönä (Kaukoranta, 2024, s. 65). Tutkimuksessa haastatellut lukiolaiset olivat havainneet musiikkialan epätasa-arvoisuuden, ja kertoivat alan olevan ”miesvoittoinen” ja feminiinisten toimijoiden kohtaavan vähättelyä (Kaukoranta, 2024, s. 64). Tätä havaintoa tukee myös Tallqvistin (2025, s. 50) tutkimus musiikkialan epätasa-arvoisuudesta, jossa haastatte luissa kuvattiin esimerkiksi Suomi-räpin kenttää sukupuoli- ja seksuaali-identiteettien osalta kapeaksi. Lukiolaiset eivät kuitenkaan välttämättä kokeneet tämänkaltaisen epätasa-arvoisuuden siirtyneen musiikinluokkaan (Kaukoranta, 2024, s. 64).

Vaikka Kaukorannan haastattelututkimus painotti lukiolaisten nykyisiä kokemuksia lukiossa opiskelusta, vastauksissa tuli esiin myös kokemuksia peruskoulusta ja muista musiikkiopinnoista. Nuorten musiikillisen toimijuuden voidaan nähdä rakentuvan ajan mittaan muovautuvina kerrostumina. (Kaukoranta, 2024, s. 48.) Sukupuolistereotyyppiset roolijaot ja musiikillisen toiminnan mallit voivat muodostua jo aiemmin lapsuudessa, jolloin ne ovat lukioiässä jo vakiintuneet, vaikka lukiossa ei olisikaan sosiaalisesti yhtä tärkeää performoida sukupuolta ”oikein” verrattuna esimerkiksi yläkouluun (Kaukoranta, 2024, s. 77).

Ruotsalaisessa kyselytutkimuksessa ilmeni, että sukupuolten välillä on paljon eroja musiikillisessa toiminnassa. Naiset olivat osallistuneet formaaliin musiikin harrastustoimintaan (*formal non-compulsory music education*) yleisesti miehiä enemmän. Naiset myös

soittivat edelleen tai olivat aiemmin soittaneet jotakin instrumenttia paljon miehiä useammin, mutta toisaalta naiset olivat myös luopuneet soittamisesta huomattavasti miehiä useammin. (de Boise, 2025, s. 12.) Samanaikaisesti miehistä kaksi kertaa suurempi osuus kertoi joskus säveltäneensä, tuottaneensa tai kirjoittaneensa musiikkia (de Boise, 2025, s. 17). Noin puolet Kaukorannan haastattelemista nuorista koki, että harrastuneisuus tai taito vaikuttaa tuntirooliin ja rohkeuteen toimia enemmän kuin sukupuolistereotypiat (Kaukoranta, 2024, s. 55). Eri sukupuolta olevien toimijoiden harrastuneisuutta kuvattiin myös eri tavoilla niin, että poikien soittotaitojen saavuttamisessa korostui itsenäinen harjoittelu kotona, kun taas tyttöjen oletettiin käyneen paljon soittotunneilla. Poikien harrastuneisuutta koettiin arvostettavan enemmän kuin tyttöjen, ja heissä nähtiin enemmän potentiaalia ammattimuusikkouteen. (Kaukoranta, 2024, s. 53.)

4.1.2 Poikien lahjakkuusmyytti ja tyttöjen todistustaakka

Musiikilliseen toimijuuteen vaikuttavat odotukset oppijan lahjakkuudesta ja toisaalta vaatimukset todistaa omaa osaamistaan. Ferm Almqvistin (2019, s. 380) Kanadassa toteuttamassa sähkökitaraa soittavien tyttöjen haastattelututkimuksessa tytöt kokivat, että pojat nähtiin taitavampina ja parempina soittajina, ja että tätä näkemystä on vaikeaa muuttaa. Poikien osaaminen nähdään helposti lahjakkuutena, ja musiikkia pidetään usein ”lahjakkuuslajina”. Tämä yhdistyy sukupuolittuneisiin käsityksiin koulumenestyksestä, minkä odotetaan pojilla olevan tyttöjä heikompaa. (Kaukoranta, 2024, s. 59–61.)

Ferm Almqvistin haastattelemista tytöistä suurin osa halusi hyviä arvosanoja kaikissa oppiaineissa sen lisäksi, että he halusivat olla parhaita soittajia ja yhtyemuusikoita. He olivat yleisesti tietoisia itselleen asettamista kovista paineista. Tytöt kokivat tarpeen ”ylitodistaa” itseään ja halun tulla nähdyiksi taitavina ja olla epäonnistumatta muiden edessä, jotka he kokivat kilpailijoikseen. Tämän vuoksi he harjoittelivat itsenäisesti ennen yhtyeoppitunteja. (Ferm Almqvist, 2019, s. 377–378.) Tyttöjen kokema todistustaakka tuli ilmi myös Kaukorannan tutkimuksessa. Moni haastateltava koki, että tyttöjen velvollisuudeksi muodostuu todistaa käsitykset heidän epäpätevyydestään vääriksi (Kaukoranta, 2024, s. 71). Kaukorannan haastatteluissa osa lukiolaisista koki myös, että tytöt saavat usein enemmän ohjausta, mikä viestii oletuksesta poikien paremmasta osaamisesta (Kaukoranta, 2024, s. 60).

Myös musiikin ammattikentällä sama oletus miesten lahjakkuudesta näkyy ilmiönä, jossa yksittäisiä naisia nostetaan esiin ja kehutaan poikkeuksena verrattuna muihin naisiin.

Asetelma ylläpitää normia, jossa naisten osaaminen vaatii todistelua miesten osaamisen ollessa oletusarvoista. Musiikkialalla naisena toimiminen edellyttää usein osaamisen todistamisen lisäksi sukupuolen ylittämistä tai oman toimijuuden perustelemista. Ilmiön kääntöpuolena naisen saama näkyvyys voidaan selittää osaamisen sijaan sukupuolella. (Tallqvist, 2025, s. 46–48.)

4.1.3 Instrumenttien sukupuolittuneisuus

Soittimet koetaan usein sukupuolittuneina, mikä voi vaikuttaa soitinvalintoihin ja musiikillisen toimijuuden rakentumiseen. Ruotsissa toteutetussa kyselytutkimuksessa instrumenttivalintojen välillä oli sukupuolieroja, mikä on linjassa muissa maissa tehdyn tutkimuksen kanssa. Naiset olivat useammin laulaneet kuoroissa tai soittaneet huilua, pianoa tai viulua. Miehet taas olivat soittaneet enemmän rumpuja ja mandoliinia. Kitarassa sukupuolijakauma oli tasainen, mutta tutkimus ei eritellyt sähkökitaran ja akustisen kitaran soittajia toisistaan. (de Boise, 2025, s. 15.) De Boisen tutkimuksessa selvinnyt eri soittimien sukupuolittuneisuus on linjassa Kaukorannan haastattelutuloksiin, joissa haastatellut lukiolaiset nimesivät sukupuolittumista liittyvän soittimiin. Lähes kaikki heistä mainitsivat, että tytöt päätyvät usein musiikintunnilla laulamaan tai soittamaan kosketinsoittimia, kun taas ”pojat [maskuliiniset toimijat] suosivat bändisoittimia ja välttelevät laulamista.” (Kaukoranta, 2024, s. 50.) Haastateltavien mukaan maskuliinisuus ilmenee soittimissa niiden keskeisessä asemassa bändissä ja kovaäänisyydessä, ja erityisesti rumpuja pidettiin maskuliinisena soittimena. Feminiinisinä pidettiin akustisia ja pienikokoisia soittimia, kuten viulua tai ukulelea. (Kaukoranta, 2024, s. 52.)

Alakoulussa toteutetussa kyselytutkimuksessa järjestettiin soittimet taulukkoon feminiinismistä maskuliinisimpiin oppilaiden soitinmieltymysten mukaan. Tässäkin tutkimuksessa maskuliinisimpia soittimia olivat rummut, basso ja kitara. Järjestys korreloi paljon etenkin sen kanssa, miten mieluisina pojat pitivät soittimia. (Salervo, 2021, s. 22–24.) Poikien soitinmieltymykset olivat tyttöjä jakautuneempia jopa niin vahvasti, että se määritteli lähes täysin soitinten sukupuolittuneisuuden järjestyksen (Salervo, 2021, s. 34). Tämän vuoksi “on syytä pohtia, liittyvätkö käsityksemme tyttöjen ja poikien soittimista ylipäätään siihen, mistä soittimista tytöt ja pojat pitävät, vai ovatko feminiiniseksi mielletty soittimet itseasiassa niitä soittimia, joista pojat sattuvat pitämään vähiten” (Salervo, 2021, s. 36). Soittimien sukupuolittuneisuusjärjestys ei kuitenkaan kerro koko totuutta tyttöjen ja poikien soitinmieltymyksistä, sillä esimerkiksi taulukon maskuliinisin instrumentti, rummut, oli myös tyttöjen toiseksi mieluisin soitin (Salervo, 2021, s. 24).

Tutkimuksen perusteella alakoulun aikana soitinten sukupuolittuneisuus kuitenkin lieventyy (Salervo, 2021, s. 28).

Toisaalta kanadalaisessa haastattelututkimuksessa kysyttäessä oppilailta, onko jotkut enemmän ”tyttöjen soittimia” ja jotkut ”poikien soittimia”, kaikki yhden sekaryhmän jäsenet kielsivät sen (Butler ym., 2021, s. 51). Sekaryhmissä oppilaat kokivat, että soitinvalinnat riippuivat soittajien aiemmasta soittokokemuksesta enemmän kuin sukupuolesta (Butler ym., 2021, s. 54). On mahdollista, että osallistujien asenteisiin vaikutti heidän sosiaalistumisensa tämän koulun populaarimusiikin opinto-ohjelmaan. Oppilaat olivat nähneet jo päiväkotikäisestä asti vanhempia poikia ja tyttöjä soittamassa kaikkia bändisoittimia koulun esityksissä. Tämä on saattanut auttaa häivyttämään sukupuolittuneita instrumenttiassosiaatioita. (Butler ym., 2021, s. 51.)

Kun tarkastellaan soitinvalintojen ja sukupuolen välistä suhdetta, täytyy huomioida koko elinkaari ja se, miten varhaisen kasvatuksen soitinvalinnat saattavat vaikuttaa musiikintekemisen jatkuvuuteen myöhemmin elämässä (de Boise, 2025, s. 22). Se, millaisten soitimien pariin lapsena on rohkaistu, voikin vaikuttaa soittamisen jatkamiseen sukupuolen sijaan. Eniten soittoharrastuksesta luopuneita oli Ruotsissa tehdyn kyselytutkimuksen mukaan orkesterisoittajissa kuten viulisteissa, huilisteissa ja klarinetisteissa, kun taas esimerkiksi rumpaleista vain 50 % ilmoitti luopuneensa soittimen soittamisesta. (de Boise, 2025, s. 15.) Tyttöjen rohkaiseminen soittimiin, jotka liittyvät länsimaiseen taidemusiikkiin, voi vaikuttaa heidän mahdollisuuksiinsa osallistua populaari- tai jazzmusiikin yhtyeisiin, mikä puolestaan voi vaikuttaa halukkuuteen jatkaa soittamista pidemmällä aikavälillä (de Boise, 2025 s. 20).

Sukupuolelleen epätyypillisiä soitinvalintoja tehneiden ammattimuusikoiden haastatte luissa koulun musiikintunneilla oli ollut hyvin erilaisia merkityksiä (Tuunanen, 2015, s. 44). Esimerkiksi erään naisbasistin innostus soittimeen oli alkanut koulun musiikintunneilta. Yleisesti Tuunanen tutkimuksessa haastateltujen kokemukset soittimiensa sukupuolittuneisuudessa eivät olleet linjassa aiemman tutkimuksen kanssa. (Tuunanen, 2015, s. 51.) Useimmat haastateltavista tunnistivat kuitenkin ilmiön, jossa miesten osuus soittimensa soittajista kasvaa, mitä aikuisemmalle ja ammattimaisemmalle tasolle siirrytään (Tuunanen, 2015, s. 54–55).

Queer-pedagogiikan tutkijoiden mukaan opettajan kuuluu tarkastella ja haastaa ennakkoletuksiaan välttääkseen haitallisten normien, kuten sukupuolittuneiden instrumenttijakojen, toistamisen (Sihvola, 2025, s. 36). Kaukorannan (2024, s. 51) haastattelemat

lukiolaiset kokivat oppilaiden kierrättämisen eri soittimissa hyvänä käytäntönä, sillä vapaaehtoisuuteen perustuvissa soitinvalinnoissa koettiin ilmenevän enemmän sukupuolitumista. Opettajan suora ehdotus tai velvoite kokeilla soittimia, joita hän ei itse uskaltaisi valita, voi suojata oppilasta ja näin helpottaa roolin rajojen testaamista (Kaukoranta, 2024, s. 83–84). Salervo (2021, s. 38) puolestaan ehdottaa kouluihin soitinesittelyjä, joissa naiset ja miehet esittelevät vastakkaiseen sukupuoleen yhdistettyjä soittimia.

4.2 Opettajan rooli sukupuolten tasa-arvon edistämisessä

Opettaja voi vaikuttaa sukupuolittuneisuuteen asenteellaan, puhetavallaan, musiikkivalinnoilla ja olemalla tietoinen siitä, millaisia roolimalleja oppilaat kohtaavat musiikinopetuksessa. Opettaja voi myös vaikuttaa tilan turvallisuuteen ja tilan vallan tasa-arvoisempaan jakautumiseen. Turvallisella tilalla tarkoitetaan tässä yhteydessä turvallisuuden tunnetta lisäävää vuorovaikutuksen hallintaa oppilaiden ja opettajien välillä, joka perustuu arvopohjaiseen sitoutumiseen sovittuun käyttäytymiseen yhteisessä toimintaympäristössä (Väkevä & Thomson, 2025, s. 96).

4.2.1 Opettajan asenteiden ja puhetavan merkitys

Opettaja vaikuttaa kaikkeen musiikinluokassa tapahtuvaan toimintaan. Opettajan asenteet oppilaita kohtaan ja heistä käytetty kieli voi vahvistaa tai vähentää kokemuksia sukupuolittuneisuudesta. Kaukorannan (2024, s. 48) haastattelemista lukiolaisista suurin osa koki, että oppilaat ovat musiikinopetuksessa tasavertaisia, eikä heidän opettajansa sukupuolita heitä aktiivisesti. Sukupuolittamista tapahtuu erityisesti tilanteissa, joita opettaja ei ohjaa, minkä takia pedagoginen työ on tärkeää tasa-arvoisen toimijuuden muodostumisessa (Kaukoranta, 2024, s. 54). Ruotsissa lukiosta valmistuneet kokivat, että he olivat opiskeluaikanaan olleet liian nuoria ja epäkypsiä ottamaan vastuuta sosiaalisista tilanteista, ja he olivat saaneet liikaa vapautta opettajilta, jotka pitivät heitä aikuisina. Tätä näennäistä vapautta rajoitti selkeästi muut vaikutteet, kuten sukupuolittuneet perinteet, joihin opettajilla on saattanut olla vaikutusta. (Ferm Almqvist, 2019, s. 381.)

Kaukorannan haastattelemat lukiolaiset kokivat opettajan avoimuuden ja helpon lähestytävyyden edesauttavan normatiivisista rooleista poikkeamista. He pitivät kuitenkin ohjaamistapaa tärkeämpänä kuin sitä, kuka toimintaa ohjaa. Esimerkiksi yhdessä harjoittelu ja se, että opettaja näyttää esimerkillään tai puheellaan, että soiton ei tarvitse olla täydellistä, vahvisti heidän mukaansa musiikillista toimijuutta. (Kaukoranta, 2024, s. 83–84.) Ferm

Almqvistin haastattelemat oppilaat nostivat yhtyeistään esimerkkejä sekä nais- että mies-opettajista, jotka edistivät tasa-arvoisempia edellytyksiä musiikin oppimiselle. He kuitenkin kertoivat myös ajoittaisesta roolimallien puutteen kokemuksesta. Esimerkiksi nais-opettajat yhtyeissä keskittyivät opetuksessaan naislaulajiin ja toivat esiin epäpätevyytään suhteessa vahvistimiin ja muihin teknisiin asioihin. Kukaan tyttöjen soitonopettajista ei ollut nainen, joten he eivät myöskään toimineet roolimalleina muusikkoina. (Ferm Almqvist, 2019, s. 377.)

Norjassa tehdyssä musiikinopettajien haastattelututkimuksessa kaikki haastatellut opettajat pitivät tärkeänä musiikkikasvatuksellisena tehtävänä oppilaiden tietoisuuden lisäämistä seksuaalisoinnista ja misogyniasta (Skjelstad & Ellefsen, 2024, s. 406). Opettajien puhe sukupuolen ilmaisusta nojasi kuitenkin ahtaisiin ja toisiaan ulossulkeviin stereotyyppisiin ominaisuuksiin (mikä ilmaisee ”poikuutta” ja mikä ”tyttöyttä”), minkä takia opettajien yritys haastaa stereotyyppisiä sukupuolirooleja ja sukupuolen ilmaisua tuntui pikemminkin vahvistavan binääristä ajattelua (Skjelstad & Ellefsen, 2024, s. 413). He esimerkiksi puhuivat ”tauon ottamisesta” jostain sukupuolinormista, kun oppilaat ilmaisevat itseään silmänpistävästi. Tällainen puhe implikoi, että on olemassa luonnollista normatiivista maskuliinista käyttäytymistä, josta voi poiketa. (Skjelstad & Ellefsen, 2024, s. 408–410.) Binäärisyyttä vahvistavaa ajattelua lisäsi myös opettajien retoriikka koskien transsukupuolisuutta. Transsukupuolisuudesta puhuttaessa opettajat korostivat transition luonnollisuutta vedoten sukupuolen performointiin. Opettajat toisin sanoen pitivät luonnollisena, että esimerkiksi tytöksi syntymässä määritelty oppilas, joka ”leikkii poikien leikkejä” ja ”pukeutuu poikien vaatteisiin”, viittaa itseensä poikana ja käyttää pojan nimeä. (Skjelstad & Ellefsen, 2024, s. 411.)

Queer-pedagogiikan tutkijoiden haastatteluissa tuli esiin näkökulma, että opettajan tulee olla tietoinen opetuksessa käyttämästään kielestä, jotta ei tule kielen ja termien kautta ylläpitäneeksi sukupuolittuneita rakenteita. Opettaja voi esimerkiksi tarkastella opetuksessa käyttämiään adjektiiveja kirjaamalla niitä ylös tai nauhoittamalla puhetta siitä näkökulmasta, miten ”kuvailee, kehuu tai ohjeistaa eri sukupuolien edustajia eri tavalla”. Queer-pedagogiseen ajatteluun kuuluu myös ennakko-oletuksien välttäminen. Ennakko-oletuksia ja turhaa sukupuolittamista voi ilmetä esimerkiksi eri lauluäänityyppien yhdistämisessä binäärisiin sukupuoliin. (Sihvola, 2025, s. 52–53.) Moni Kaukorannan haastatteleminen lukiolaisista oli havainnut opettajien käyttävän sukupuolineutraalia kieltä, ja näin pyrkineen eroon oppilaiden sukupuolittamisesta. He pitivätkin tärkeänä opettajien kouluttamista sukupuolten tasa-arvoa edistävään kasvatukseen. (Kaukoranta, 2024, s.

83.) Opettajien täytyy tulla tietoisiksi sukupuoleen liittyvistä asioista, kuten siitä, kuinka he lähestyvät yksilöitä, miten he järjestävät opetustaan ja mitä sisältöä he valitsevat luodakseen tilaa vapaalle ilmaisulle. Opettajien tulee mahdollistaa oppilaiden kokemusten jakaminen, olla kiinnostunut oppilaiden kokemuksista, olla roolimalli, vahvistaa ja haastaa, antaa tilaa, ottaa vastuuta ja luoda ympäristö, jossa kykyjä voidaan kehittää sukupuolesta riippumatta. (Ferm Almqvist, 2019, s. 383.) Heidän tulee olla tietoisia tyttöjen motiiveista instrumenttivalintojen taustalla, kokemuksista roolimalleista tai niiden puutteista, halusta olla parhaita, suhteista valittuihin genreihin ja ylipäättään kokemuksista toisena musiikillisena sukupuolena olemisesta (emt., 2019, s. 376). Opettajien täytyy jakaa huomiotaan kaikille oppilaille ja jakaa tasapuolisesti sukupuolesta riippumatta kaikki yhteisöittämiseen liittyvät tehtävät, kuten soolot ja sovittaminen (emt., 2019, s. 382).

4.2.2 Roolimallit ja musiikkivalinnat

Roolimalleilla ja esikuvilla on merkitystä musiikillisen toimijuuden rakentumiselle. Kaukorannan (2024, s. 53) haastateltavat kertoivat samastuttavien esikuvien vertaisissa tai sosiaalisessa mediassa kasvattavan uskoa omiin mahdollisuuksiin soittaa eri soittimia. Opettajan täytyy tiedostaa, miten opetukseen valitut esimerkit suhteutuvat olemassa oleviin rakenteisiin ja pohtia, mitä normeja ja rakenteita oppimisympäristöön tuodaan. Opettajan tehtävä on myös pohtia, miten esimerkkejä voidaan haastaa ja reflektoida tavoilla, jotka johtavat moninaisuuteen ja inklusioon. Esimerkiksi muusikkovieraita kutsuessaan opettajan tulee huomioida, mitä arvoja luokkahuoneessa välitetään ja miten esimerkit kehojen käyttämisestä ”oikein” suhteessa tiettyihin soittimiin vaikuttavat oppilaisiin. (Ferm Almqvist & Hentschel, 2026, s. 11.)

Naisesikuvien puute ilmi Ferm Almqvistin haastatteluissa. Esimerkiksi yksi haastateltu tyttö oli halunnut soittaa sähkökitaraa jo 10-vuotiaasta asti, mutta ei osannut kuvitella itseään soittamassa ”rock-lickejä”, eikä hän tiennyt yhtään naista, joka soittaisi sähkökitaraa. Naispuolisten roolimallien puute näkyi koulun sisällä (kaikki soitonopettajat olivat miehiä) ja sen ulkopuolella (mainittuja roolimalleja olivat esimerkiksi Jimi Hendrix ja the Beatles, sekä joidenkin tyttöjen isät). Osa tytöistä kuitenkin etsi aktiivisesti naisroolimalleja ja tykkäsi kuunnella heidän musiikkiaan. (Ferm Almqvist, 2019, s. 377.)

Myös musiikkivalinnat ja tyyli-lajit voivat olla sukupuolittuneita. On tärkeää huomioida, että oppijoiden omat musiikkivalinnat saattavat lujittaa tai ylläpitää normeja (Ferm Almqvist & Hentschel, 2026, s. 11). Populaarimusiikki on suomalaisessa musiikinopetuksessa

keskiössä, sillä sen on ajateltu edustavan oppilaiden ”omaa” musiikkia ja siten edistävän demokratiaa musiikkikasvatuksessa. Tällainen ajatus voi kuitenkin jättää huomiotta oppilaiden moninaisuuden ja siten rajoittaa demokratian toteutumista. (Koskela, 2022, s. 17.) Kaukorannan (2024, s. 50) haastattelemat lukiolaiset kertoivat havaitsevansa sukupuolittumista musiikkityyleissä kuten kappale- tai ohjelmistovalinnoissa. Populaarimusiikissa tyttöjen koetaan suosivan modernia pop-musiikkia ja poikien raskaampaa musiikkia (Kaukoranta, 2024, s. 52). Suurin osa Ferm Almqvistin haastattelemista tytöistä valitsi muissa bändiprojekteissaan tyylilajeiksi esimerkiksi country-, indiepop- ja bluesmusiikkia, mutta koulujen yhteismusisoinnin opetuksessa keskityttiin jazz-, blues-, slick- ja fuusiomusiikkiin. Näissä tyylilajeissa tarvitaan paljon teknistä osaamista, kuten taitoa soittaa vaikeita sointukiertoja ja rytmisiä kuvioita sekä improvisaatiotaitoa. Haastatellut tytöt kokivat näiden taitojen saavan enemmän arvostusta verrattuna moniosaamiseen. Näin ollen valituissa genreissä taitavat ”nörtit” saivat eniten tilaa toimia, ja muuta yhteissoittoon liittyvää osaamista arvostettiin vähemmän. Opettajien täytyykin huomioda, millaiset musikiilliset taidot saavat arvostavan vastaanoton, ja toisaalta kenties kannustaa tyttöjä ”nörttiyteen”. (Ferm Almqvist, 2019, s. 378, 382.)

Queer-pedagogien mukaan monipuolisilla representaatioilla voidaan näyttää oppilaille ja opettajille, että musiikki kuuluu myös heille (Sihvola, 2025, s. 54). Yksi esimerkki normeja haastavasta pedagogiikasta musiikkikasvatuksen kautta voisi olla tarjota oppilaille mahdollisuus reflektoida erilaisia sukupuoli-identiteettejä katsomalla ja kuuntelemalla populaarimusiikkivideoita yhdessä, ja näin lisätä tilaa ihmetykselle ja muovautumiselle (Ferm Almqvist & Hentschel, 2026, s. 9). Myös eräs Sihvolan (2025, s. 55) haastattelemista queer-pedagogeista ehdottaa populaarimusiikkivideoiden hyödyntämistä queer-representaation lisäämiseksi. Toisaalta Tallqvistin (2025, s. 45) haastattelema naisrapmuusikko kritisoi musiikkivideoiden visuaalista sukupuolittuneisuutta, josta ei löytänyt itselleen sopivaa representaatiota.

4.2.3 Turvallinen tila ja tilan käyttäminen

Opettaja voi vaikuttaa oppimisympäristön ilmapiiriin ja sellaisen turvallisen tilan rakentamiseen, jossa valta ja toimijuus jakautuu tasaisemmin. Tilan valta ilmenee konkreettisine rakenteina sekä eleinä ja sanattomina rajoituksina, jotka vaikuttavat osallistumisen mahdollisuuksiin (Tallqvist, 2025, s. 56). Ammattikentällä naisilta odotetaan mukautumista tiloihin, joissa miehet ovat enemmistönä, mikä voi vaatia naisilta oman itseilmaisun muokkaamista. Maskuliinisuuden normi rajoittaa toisaalta myös miesartistien

mahdollisuutta ilmentää identiteettiään. (Tallqvist, 2025, s. 50–51.) Tyttöjen asema toisena musiikillisena sukupuolena kävi ilmi myös Ferm Almqvistin tutkimuksessa. Asemaa vahvisti ja ylläpiti sekä ympäristö, että tytöt itse. Asetelma aiheutti vaatimuksen ottaa tilaa sen sijaan, että tilaa annettaisiin. Opettajilla onkin vastuu luoda turvallista ilmapiiriä, joka voi vahvistaa tyttöjen itsetuntoa. Heidän täytyy luoda tilaa musiikilliselle kasvulle sen sijaan, että tilan luominen jäisi tytöksi syntyneiden itsensä vastuulle. Opettajan tulee varmistaa, että kaikki oppilaat huomioidaan kyvykkäinä muusikoina, joiden oletetaan oppivan soittamista yhdessä, ja heidän ideansa, toiveensa ja mielikuvituksensa otetaan huomioon. (Ferm Almqvist, 2019, s. 379–382.)

Virtasen tutkimuksessa, jossa haastateltiin tytöille suunnattuun nuorisotilan toimintaan osallistuvia nuoria, haastatellut kokivat turvallisemmassa tilassa tärkeäksi oikeudenmukaisuuden, muiden kunnioittamisen ja matalalla kynnyksellä yhdessä tekemisen. He mainitsivat myös rauhallisuuden verrattuna koululuokkaan, ja useampi piti poikien läsnäoloa osasyynä musiikintuntien rauhattomuuteen. (Virtanen, 2021, s. 34, 38.) Rauhattomuudesta ja melusta voi tulla valtakysymys musiikintunneilla, jolloin valtaa käyttävät kovaäänisimmät oppilaat (Virtanen, 2021, s. 35). Osa haastateltavista pitikin nuorisotilaa houkuttelevampana, koska siellä ei ollut poikia. Virtasen (2021, s. 35–36) tulkinnan mukaan nuoret eivät sukupuolen mukaan kohdennetun toiminnan takia joutuneet tekemään sukupuoleen sidottua rajankäyntiä, eli käytännössä käymään neuvottelua rooleista ja tilan ottamisesta. Turvallisempaa tilaa loivat myös nuorisotilan yhteiset säännöt, jotka ohjasivat nuoria kohtelemaan toisiaan yhdenvertaisesti, ja toisaalta joustavuus suhteessa niihin (Virtanen, 2021, s. 42).

Ferm Almqvistin haastattelututkimuksessa ainut täysin turvalliseksi koettu ympäristö oli naispuolisten oppilaiden yhtye, vaikka kaikki tytöt kokivatkin olonsa turvalliseksi opettajiensa kanssa. Tytöt kertoivat harjoittelevansa soittamista enimmäkseen kotona. Koulussa he harjoittelivat mieluiten mahdollisimman hiljaa, ilman vahvistimia ja hyvin äänieristetyissä ja ikkunattomissa tiloissa toisin kuin osa miespuolisista kitaristeista, jotka harjoittelivat julkisesti esimerkiksi sound checkeissä tai luokassa ennen tunnin alkua. (Ferm Almqvist, 2019, s. 379–380.) Myös Kaukorannan (2024, s. 50) haastateltavat kuvasivat sukupuolittuneita eroja liittyen osallistumiseen ja tilankäyttöön musiikintunneilla. Poikien tuntikäyttämistä kuvailtiin äänekkäämmäksi, rohkeammaksi ja rennommaksi, ja heidän kuvattiin valitsevan aktiivisemmin eri soittimia, kun taas tyttöjä kuvattiin ujommiksi ja vetäytyvämmiksi (Kaukoranta, 2024, s. 55). Butlerin (ym.) tutkimuksessa, jossa haastatellut soittivat *JamHub*-laitteiden avulla pienissä ryhmissä kuulokkeiden

välityksellä, nousi esiin teknologian mahdollisuus luoda turvallisia tiloja vähemmän itsevarmoille tytöille populaarimusiikkiluokissa. *JamHub*-laitteiden käyttö tarjosi heille yksityisyyttä ottaa riskejä pienessä kaveriporukassa. (Butler ym., 2021, s. 51–52.)

4.3 Oppilaiden toimijuus tasa-arvokysymyksissä

Subjektifikaation näkökulmasta oppilaat itse ovat aktiivisia subjekteja eli toimijoita musiikin luokassa, ja heidän väliset suhteensa ja luokassa omaksutut roolit vaikuttavat yhteismusisointitilanteiden sukupuolittuneisuuteen. Oppilaat voivat myös osallistua sukupuolesta käytävään keskusteluun ja sukupuolinormien purkamiseen.

4.3.1 Vertaispaine ja sukupuolittuneet roolit musiikinluokassa

Tutkimuksissa korostui vertaispaineen ja ryhmadynamiikan merkitys sukupuolittuneelle toimijuudelle. Lukiolaisten mukaan musiikillista osallistumista jarrutti epäonnistumisen pelko (Kaukoranta, 2024, s. 49) ja paine kuulua joukkoon (s. 58). Myös sosiaalinen kynnyks poiketa normatiivisesta roolista voi olla korkea (Kaukoranta, 2024, s. 82). Paine kuulua joukkoon kuvattiin suurimmaksi yläasteella, missä samaa sukupuolta olevat pyrkivät tekemään esimerkiksi samankaltaisia harrastusvalintoja. Painetta toimintansa uskottavuudesta kokivat lähes pelkästään tytöt, jotka pelkäsivät erityisesti miesten kyseenalaistavan heidän toimijuutensa. (Kaukoranta, 2024, s. 66–68.) Oman osaamisen todistamisen vaatimukset liittyivät useimmiten tilanteisiin, joissa tyttö teki maskuliiniseksi mieltynyttä toimintaa (Kaukoranta, 2024, s. 72). Myös Ferm Almqvistin haastattelemat tytöt ilmaisivat, että he halusivat onnistua etenkin miespuolisten kitaristien edessä, ja heille poikien mielipiteet olivat tärkeämpiä kuin opettajan. Tytöt eivät pelänneet muiden naispuolisten soittajien mielipiteitä. (Ferm Almqvist, 2019, s. 379.) Tytöt pitivät luokkakavereidensa vastaanottoa tärkeänä, ja halusivat siksi saada arvostusta opettajalta vertaisten edessä. Opettajalla on siten vastuuta siitä, miten palautetta annetaan oppilaiden välillä. Tiedostavan vastaanottamisen takaaminen luokkakaverien kesken voisi olla tapa rohkaista tyttöjä uskomaan itseensä ja olemaan vähemmän riippuvaisia pojilta saamastaan vastaanotosta. (Ferm Almqvist, 2019, s. 381.)

Pojille pelleily ja hassuttelu musiikintunneilla on tyttöjä sallitumpaa, eikä se uhkaa heidän uskottavuuttaan soittajina. Eräs lukiolaisista koki, että tyttöjen vastaava toiminta voitaisiin nähdä ärsyttävänä, eikä se siten auttaisi poistamaan paineita musiikilliselta toiminnalta. (Kaukoranta, 2024, s. 57.) Maskuliinisen roolin ylläpitäminen näyttäytyy monesti

äänekkäänä ja huomionhakuisena. Roolin ylläpitämiseen liittyy vaatimus tulla nähdyksi ja kuulluksi niin silloin, kun toimitaan roolin mukaan, kuin silloin, kun pyritään irtautumaan väärästä roolista. (Kaukoranta, 2024, s. 76.)

Ferm Almqvistin haastattelemat kitaristitytöt kokivat tekevänsä työtä musiikillisen kokonaisuuden eteen poikia enemmän. He koettivat mukautua kaikkiin muihin, ideoivat tapoja jakaa tehtäviä ja sovittaa musiikkia ja esimerkiksi soittivat tarvittaessa kitaran sijaan bassoa, mitä he eivät kokeneet miespuolisten oppilaiden tekevän. Jotkut heistä kokivat tällaisen toiminnan olevan heille mahdollisempi tapa tuoda esiin musiikillisia taitojaan verrattuna esimerkiksi soolojen soittamiseen ”oikein”. Tytöt kokivat, ettei heidän pyrkimystään musiikillisen kokonaisuuden luomiseen nähty tai arvostettu, ja keskittymällä kokonaisuuteen tai avustaviin tehtäviin esimerkiksi omien soolojensa sijaan he myös pienensivät itseään. (Ferm Almqvist, 2019, s. 378–380.)

4.3.2 Oppilaat osana keskustelua sukupuolesta

Musiikillisen toiminnan lisäksi oppilaat voidaan ottaa koulussa mukaan sukupuolesta käytävään keskusteluun. Oppilaiden kokemukset eri rooleista yhtymusisoinnissa tulisi ottaa huomioon ja niistä tulee keskustella yhdessä (Ferm Almqvist, 2019, s. 382). Kun opiskelijat toimivat sukupuolinormeja haastavan musiikin parissa, he osallistuvat musiikin oppimisen ohella laajempaan kriittiseen yhteiskunnan reflektioon ja itsereflektioon. Tätä prosessia voidaan rikastaa dialogin lisäksi nonverbaalisen ja luovan ilmaisun kautta, milloin musiikin tekemisestä itsestään tulee väylä monimutkaisten tunteiden ja identiteettien tutkimiseen ja prosessointiin. Sukupuolen käsittely opetuksessa voi herättää epämukavuutta ja vastustusta, mutta huolellisesti käsiteltynä epämukavuus voi edistää kriittisen ajattelun ja reflektiotaidon kehittymistä, jotka puolestaan auttavat ymmärtämään itseä ja toisia syvemmin. (Skjelstad, 2025, s. 39–40.)

Norjassa haastatellut musiikinopettajat pitivät puheessaan oppilaitaan liian nuorina ja epäkypsinä ymmärtämään ja refleктоimaan kriittisesti sukupuoleen ja seksualisoituun kielenkäyttöön liittyviä teemoja. Toisaalta haastatteluissa nousi esiin myös lasten ja nuorten sukupuoliaktivismi ja se, että jotkut oppilaat ovat kiinnostuneita olemaan ”poliittisesti korrekkeja” esimerkiksi persoonapronomineja käyttäessään. Oppilaita pidettiin aiempaa avoimina ja suvaitsevampina. Näissä puheenvuoroissa oppilaat näyttäytyivät aktiivisina ja tiedostavina toimijoina. Opettajan asenne ja suhtautuminen oppilaisiin joko kypsinä tai epäkypsinä toimijoina voikin vaikuttaa oppilaiden osallistumismahdollisuuksiin aiheiden

käsittelyssä. (Skjelstad & Ellefsen, 2024, s. 407–408.) Myös Kaukorannan tutkimuksessa lukiolaisten suhtautuminen sukupuolirooleihin ja niistä poikkeamiseen näyttäytyi avoimena. Lukio vaikutti sukupuoliroolien purkamisen kannalta hedelmälliseltä ajalta, sillä sosiaalisen ympäristön muutosten jälkeen vertaispaine voi heikentyä. (Kaukoranta, 2024, s. 76.) Nuoret myös uskoivat sukupuolten välisen tasa-arvon kehityssuunnan olevan oikea (s. 79). Moni heistä toivoi, ettei sukupuolta korostettaisi opetuksessa liikaa eikä oppilaista tehtäisi niin paljon oletuksia (s. 85).

5 Pohdinta

5.1 Johtopäätökset

Tämän tutkielman tarkoituksena oli tarkastella peruskoulun musiikinopetuksen mahdollisuuksia edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja näin pohjustaa kaivattua muutosta populaarimusiikin ammattikentällä. Tulosten perusteella musiikillinen toimijuus ja toisaalta sukupuolittuminen koulun musiikinopetuksessa rakentuu monen tekijän summana. Koulun ulkopuoliset vaikutteet, kuten harrastusvalinnat ja ammattikentän näkymät, vaikuttavat musiikilliseen toimijuuteen myös koulun musiikinopetuksessa. Sukupuolittuneet käsitteet rakentuvat elämän mittaan, joten sukupuolittumista ei voida paikantaa vain johonkin tiettyyn elämänvaiheeseen kuten peruskoulu-aikaan. Peruskoulun musiikinopetuksessa on silti mahdollisuuksia sukupuolittuneisuuden haastamiseen ja purkamiseen.

Sukupuolittuminen korostui tutkimustuloksissa tilanteissa, joissa oppilaat valitsevat itse soittimia tai ohjelmistoa. Tulosten perusteella soittimet ja musiikkityylit ovat vahvasti sukupuolittuneita, vaikka monet oppilaat tekivätkin sukupuolistereotyyppien vastaisia soitin- ja musiikkivalintoja. Ala-asteella tehdyssä kyselytutkimuksessa poikien soitinmieltymykset määrittivät niiden järjestyksen feminiininen-maskuliininen-akselilla, mikä herättää kysymyksen, onko tiettyjen soittimien tai musiikkityylien sukupuolittumisessa kyse nimenomaan poikien asenteista ja mielipiteistä. Toisaalta myös tytöt ovat aktiivisia subjekteja, jotka voivat toiminnallaan sopeutua vallitseviin normeihin tai jopa vahvistaa sukupuolittunutta jaottelua. Näen tässä yhteyden tyttöjen kokemukseen musiikillisena toisena sukupuolena olemisesta. Poikien mielipiteet olivat myös tytöille tärkeämpiä kuin opettajan tai muiden tyttöjen, ja he pelkäsivät etenkin poikien kyseenalaistavan heidän toimijuuttaan musiikissa.

Maskuliinisiksi miellettyjä piirteitä soittimissa oli niiden suuri koko, kova ääni ja keskeinen rooli bändisoitossa. Myös maskuliinisen roolin ilmaisu nähtiin äänekkäänä, ja eräässä tutkimuksessa pojat esimerkiksi harjoittelivat julkisemmin ja kovaäänisemmin verrattuna tyttöihin. Tytöt kokivat soitossa arvostettaviksi taidoiksi esimerkiksi sooloinprovisation, jonka he kokivat itselleen vaikeampana tapana osallistua kuin esimerkiksi musiikin sovittamisen kokonaisuudeksi. Yhteenvetona voisi sanoa, että enemmän tilaa vievät musiikilliset ominaisuudet nähdään lähtökohtaisesti maskuliinisena, mikä vaikeuttaa feminiinisen roolin laajentamista. Siksi sillä, millaisia yhtyesoitotaitoja opettaja arvostaa, on merkitystä myös bändisoiton sukupuolittumiselle. Yhteistyötaidot ja musiikin

kokonaisuudeksi sovittaminen oli tyypillisempää tytöille, ja jos näitä taitoja arvostettaisiin enemmän, kenties myös naissukupuoli itsessään nähtäisiin tärkeämpänä ja aktiivisempänä toimijana yhteyemüsisoinnissa. Opettajan antamalla arvostuksella on myös vaikutusta oppilaiden keskinäiseen palautteenantoon, mikä vahvistaa entisestään palautteen merkitystä, koska vertaisten mielipiteiden ja vertaispaineen merkitys oppilaiden toimijuuteen korostui aineistossa.

Opettaja voi vaikuttaa musiikinopetuksen sukupuolittuneisuuteen valinnoillaan, kielenkäytöllään ja asenteellaan. Tutkimukset peräänkuuluttivat opettajien tietoisuutta tekemistään valinnoista ja siitä, millaisia arvoja niiden kautta välittyy. Myös oppilaat kokivat opettajien tietoisuuden sukupuoleen liittyvistä kysymyksistä tärkeäksi, ja toivoivat opettajien saavan koulutusta aiheesta. Opettajien puhetavalla ja sanavalinnoilla on merkitystä liittyen niin sukupuolen ilmaisuun kuin esimerkiksi siihen, millaisilla sanoilla kehutaan tai ohjeistetaan eri sukupuolten edustajia. Opettajan vastuulla on myös rakentaa kaikille oppijoille turvallinen tila, jossa valta jakautuu oikeudenmukaisesti sen sijaan, että esimerkiksi äänekkäimmät oppilaat saavat eniten tilaa. Jos opettaja ei aktiivisesti rakenna turvallista tilaa, tilan ottaminen jää oppilaiden omalle vastuulle. Turvallisen tilan rakentamiseen voi kehittää luovia ratkaisuja, kuten musiikkiteknologian hyödyntämistä tai sukupuolen mukaan kohdennettua toimintaa.

Sanavalintojen ja turvallisen tilan rakentamisen lisäksi opettaja voi vaikuttaa sukupuolittuneisuuteen tarjoamalla eri identiteettejä edustaville oppilaille samaistuttavia esikuvia. Roolimallit ja muusikkovieraat rakentavat osaltaan oppilaiden käsitystä heidän omista toiminnan mahdollisuuksistaan. Instrumenttien sukupuolittuneisuuden purkamiseksi ehdotettiin esimerkiksi soitinesittelyjä, joissa miehet esittelevät feminiinisiksi miellettyjä soittimia ja naiset maskuliinisiksi miellettyjä soittimia. Toinen hyvä käytäntö on velvoittaa oppilaita soittamaan kaikkia soittimia vuorollaan, jolloin oppilaiden ei tarvitse ilmaista kiinnostustaan muulle ryhmälle ja altistua omien valintojen myötä vertaispainelle.

Kriittisissä pedagogisissa suuntauksissa, kuten normikriittisessä tai normeja haastavassa pedagogiikassa ja queer-pedagogiikassa, on potentiaalia sukupuolienormien purkamiseen. Kaikkien näiden pedagogisten suuntausten perusajatus on emansipoida eli vapauttaa oppilaita valtarakenteista, mikä vaatii yhteiskunnan ja itse koulutuksen itsensä rakenteiden kriittistä tarkastelua. Esimerkki kriittistä tarkastelua vaativasta ilmiöstä on useammasta tutkimuksesta esiin nostamani oletus poikien lahjakkuudesta musiikissa. Poikien

menestys nähdään useammin lahjakkuutena ja toisaalta itsenäisen harjoittelun tuloksena, ja he saavat kenties näiden oletusten myötä tyttöjä enemmän tilaa tyyli- ja asenneilmoituksissa, joissa arvostetaan virtuositeettia ja ”nörttiyttä”. Sukupuolittuneet käsitykset menestyksen taustalla vaikuttavat tyttöjen tarpeeseen todistaa omaa osaamistaan, mikä vahvistaa vertailua maskuliiniseen normiin. Samaa todistustaakkaa havaittiin myös ammattikentällä.

Sukupuoleen liittyvän keskustelun tulisi ulottua opettajien lisäksi myös oppilaisiin. Oppilaat voivat olla aktiivisia osallistujia sukupuolikeskustelussa, jos heille tarjotaan siihen mahdollisuus ja heitä pidetään riittävän kypsinä keskustelemaan myös haastavista aiheista. Tuloksissa oppilaat näyttäytyivät avoimina, suvaitsevaisina ja kiinnostuneina osallistumaan sukupuolta koskevaan keskusteluun, ja he itse kokivat yhteiskunnan kehityssuunnan olevan oikea. Myös Tallqvistin (2025, s. 61) haastattelemat ammattimuusikot vahvistivat näkemystä positiivisesta kehityksestä rakenteiden muutoksessa ja toivat esiin keskustelukulttuurin kehityksen ja tukirakenteet, kuten nimettömän ilmoittamisen väylät. Tästä kaikesta huolimatta yhteiskuntamme ja koulutusjärjestelmämme rakentuu edelleen pitkälti binäärisen ajattelun varaan, jota aineistoni tutkimusasetelmat osaltaan vahvistavat. On syytä pohtia, milloin sukupuolesta puhuminen binäärisillä termeillä on tarpeellista rakenteiden esiin tuomiseksi, ja milloin binäärinen puhetapa sitä vastoin kaventaa keskustelua. Soittimien, musiikkityöryhmien, roolimallien ja toimijoiden jakaminen maskuliinisiin ja feminiinisiin tutkimuksen nimissä voi sivuuttaa sukupuolen ja sukupuolen ilmaisuuden moninaisuuden.

5.2 Luotettavuustarkastelu

Tutkielma on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön periaatteita noudattaen. Valitsin tutkimukseni aiheen oman mielenkiintoni ja omien kokemusteni pohjalta. Vaikka pyrin kirjoitusprosessissa objektiivisuuteen, aiemmat oletukseni aiheesta voivat vaikuttaa siihen, miten olen analysoinut aineistoa ja millaisia tuloksia olen nostanut siitä esiin.

Käytin aineistossani vertaisarvioituja tutkimusartikkeleita ja tutkielmia, jotka on julkaistu viimeisen kymmenen vuoden sisällä, mikä vahvistaa tulosten ajankohtaisuutta. Aineistoni koostuu pitkälti laadullisista tutkimuksista, joiden otanta on verrattain pieni. Useammassa tutkimuksessa haastateltavia oli vain muutamia, joten vaikka ne voivat tarjota syvällistä ymmärrystä yksittäisistä kokemuksista, niiden tulokset ja sitä myötä omat tulokset eivät välttämättä ole yleistettävissä. Sisällytin aineistooni myös useamman

maisterivaiheen opinnäytetyön, jotka ovat suppeampia verrattuna esimerkiksi väitöskirjatutkimuksiin.

Pyrin valitsemaan aineistoni systemaattisesti, mutta aineistooni vaikutti myös sattuma ja se, millaisia tutkimuksia valitsemillani hakusanoilla löytyi hakupalveluista. Aineistooni valikoitui melko erilaisia tutkimuksia, joista kaikki eivät käsitelleet suoraan peruskoulun musiikinopetusta, johon tutkimuskysymykseni liittyi. Löysin niistä kuitenkin mielestäni tutkimuskysymykseeni vastaavia ja relevantteja tuloksia. Kääntöpuolena juuri suomalaisen peruskoulun musiikinopetusta koskevia tutkimuksia on aineistossani verrattain vähän. Uusille tutkimuksille, joissa käsiteltäisiin sukupuolten välisen tasa-arvon toteuttamista ja edistämistä peruskoulun musiikinopetuksessa, olisikin tarvetta.

Käytin lähteiden etsimisessä jonkin verran niin sanottua lumipallotekniikkaa, jossa löysin uusia lähteitä valitsemani aineiston lähdeluettelosta. Vaikka menetelmä auttaa löytämään aiheeseen kiinteästi linkittyviä lähteitä, sen heikkous on se, että se voi johtaa yksipuoliseen tietoon. Käytin tutkielmassani useita kansainvälisiä lähteitä, jotka käänsin itse englannista suomeksi. Koska äidinkieleni on suomi, tutkimustuloksissa voi mahdollisesti esiintyä käänkövirheitä. Sisältövirheiden välttämiseksi pyrin ymmärtämään lukemiani lähdetekstejä syvemmin mekaanisen kääntämisen sijaan.

5.3 Tulevia tutkimusaiheita

Jäin tutkimusaineistoani kootessa kaipaamaan lisää tutkimusta sellaisista selkeistä toimenpiteistä, joilla sukupuolittuneisuutta voidaan purkaa erityisesti perusopetuksessa bändissä soittamisen kontekstissa. Esimerkiksi toimintatutkimukset, joissa koulutuksen järjestäjät, opettajat ja oppilaat osallistuisivat yhdessä normien purkamiseen tähtäävään toimintaan, voisivat valottaa mahdollisuuksia rakenteiden muuttamiseen.

Tutkielmani aineistossa sivuttiin sukupuolen ja sukupuoli-ilmaisun moninaisuutta, mutta tutkimusta esimerkiksi ei-binääristen ja muunsukupuolisten kokemuksista musiikinopetuksessa on vähän. Moninaistuvassa yhteiskunnassa olisi tarvetta tutkimukselle, joka ottaa paremmin huomioon koulutuksen rakenteiden binäärisyyden ja heteronormatiivisuuden. Olisikin tärkeää antaa ääni seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kokemuksille musiikinopiskelusta koulussa ja ylipäättään musiikin parissa toimimisesta.

Tutkielmani perusteella opettajilla ja oppilailla on tahtoa edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa, mutta jostain syystä populaarimusiikin ammattikenttä on yhä todella

sukupuolittunut. Olisikin tarpeen tutkia, mitkä tekijät koulussa tai sen ulkopuolella vaikuttavat siihen, ketä musiikkialan ammattilaisiksi päätyy, ja sitä, mihin rooleihin he alan sisällä päätyvät. Musiikillisen toimijuuden ja ammatti-identiteetin rakentuminen on elämänmittainen ja monikerroksinen prosessi, jonka ymmärtämiseen vaaditaan erilaisilla menetelmillä ja erilaisista näkökulmista toteutettua monipuolista tutkimusta.

Lähteet

- Bosson, J. (2025). Gender Identity and Aggression. *Annual Review Psychology*, 76(1) 635–661. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-020124-115456>
- Bromseth, J., & Sörensdotter, R. (2014). Norm-critical pedagogy. *Gender studies education and pedagogy*, 24(1), 24–32.
- Butler, A., Bylica, K., & Wright, R. (2021). Informal learning of popular music: Gender monoglossia and heteroglossia. *British journal of music education*, 38(1), 43–57. <https://doi.org/10.1017/S0265051720000169>
- de Boise, S. (2025). Gender disparities in music education and music-making amongst the Swedish adult population. *Nordic Research in Music Education*, 6(1), 1–27.
- Elonheimo, A., Miettinen, S., Ojala, H., Saresma, T., & Ahmed, W. (2022). *Intersektionaalinen feministinen pedagogiikka*. Vastapaino.
- Ferm Almqvist, C. (2019). Towards offering equal learning opportunities for female students in popular music ensemble education: Relate, respond, and re-do. *Music education research*, 21(4), 371–386. <https://doi.org/10.1080/14613808.2019.1633293>
- Ferm Almqvist, C., & Hentschel, L. (2026). Norm-Challenging Pedagogy as, Through and in Music Education. *Education sciences*, 16(2), 273. <https://doi.org/10.3390/educsci16020273>
- Hiltunen, A. (2000). Sukupuoli oppimisen voimavarana – feministinen pedagogiikka? *Aikuiskasvatus*, 20(2), 139–141.
- Honkasalo, M. L., Ketokivi, K., & Leppo, A. (2014). Moniselitteinen ja hämärä toimijuus. *Sosiologia*, 51(4), 365–372.
- Ikävalko, E. (2016). *Vaikenemisia ja vastarintaa: Valtasuhteet ja toiminnan mahdollisuudet oppilaitosten tasa-arvosuunnittelussa*. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-2392-3>
- Kaukoranta, S. (2024). "Mä voin soittaa ukulelea ja silti olla, mikä mä oon": Lukio-opiskelijoiden näkökulmia musiikillisen toiminnan sukupuolittumiseen. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024052436698>

Kauppila, P. A., Silvonen, J., & Vanhalakka-Ruoho, M. (toim.). (2015). *Toimijuus, ohjaus ja elämänkulku*. Itä-Suomen yliopisto.

Koskela, M. (2022). *Democracy through pop?: Thinking with intersectionality in popular music education in Finnish schools*. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-329-266-6>

Ojala, H., Palmu, T. & Saarinen, J. (toim.). (2009). *Sukupuoli ja toimijuus koulutuksessa*. Vastapaino.

Opetushallitus. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Saatavilla https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf . Luettu 2.4.2026

Perinteentutkimuksen terminologia. (2026). Saatavilla <https://www.helsinki.fi/fi/koulutusohjelmat/kulttuurien-tutkimuksen-kandiohjelma/perinteentutkimuksen-terminologia#genus> . Luettu 21.4.2026.

Rossi, L.-M. (2015). *Muuttuva sukupuoli: Seksuaalisuuden, luokan ja värin politiikkaa*. Gaudeamus.

Salervo, E. (2021). *Sukupuolittuneet soitinmieltymykset Suomessa: kyselytutkimus Meilahden ala-asteen koulussa*. Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/331397>

Sihvola, S. (2025). *Queer-pedagoginen musiikkikasvatus: Tutkijoiden näkemyksiä queer-pedagogiikasta musiikkikasvatuksen kontekstissa*. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi-fe202601268728>

Siljander, P. (2014). *Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen: Peruskäsitteet ja pääsuuntaukset*. Vastapaino.

Skjelstad, E., & Ellefsen, L. W. (2024). Challenging Stereotypes? Norwegian Music Teachers' Repertoires on Gender Roles and Gender-Expansiveness. *Journal of research in music education*, 71(4), 398–417. <https://doi.org/10.1177/00224294231175859>

Skjelstad, E. (2025). The beautiful risk of music education: Exploring the pedagogical risks and possibilities of gender and sexuality in music education. *Nordic Research in Music Education*, 6(1), 28–45. <https://doi.org/10.23865/nrme.v6.6754>

- Stolp, E. (2024). Lectio praecursoria: Oppilaan toimijuus yhteismusisoinnissa. *Musiikki*, 54(1). <https://doi.org/10.51816/musiikki.144761>
- Suoranta, J. (2005). *Radikaali kasvatus: Kohti kasvatuksen poliittista sosiologiaa*. Gaudeamus.
- Tallqvist, I. (2025). *Sukupuoli ja musiikintekijyys: Naisoletettujen tasa-arvonäkemyksiä musiikkialalla*. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi-fe20251121110037>
- Teosto & Tutkimustoimisto Vastakaiku (2023). Tutkimus: Nais- ja miesmusiikintekijöillä täysin eri käsitys alan tasa-arvoisuudesta – musiikkiala ryhtyy toimenpiteisiin. Saatavilla <https://www.teosto.fi/tutkimus-nais-ja-miesmusiikintekijoilla-taysin-eri-kasitys-ala-tasa-arvoisuudesta-musiikkiala-ryhtyy-toimenpiteisiin/> . Luettu 8.4.2026.
- THL. (2023). *Tasa-arvosanasto*. Saatavilla <https://thl.fi/aiheet/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto> . Luettu 21.4.2026.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän teellisen käytännön ohjeet*. Saatavilla <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot> 3.4.2026.
- Tuunanen, L. (2015). *Sukupuolelleen epätyypillisen soitinvalinnan tehneiden tie musiikkiharrastuksen alusta ammattilaisiksi*. Jyväskylän yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201509092840>
- Vilkka, H. (2023). *Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina*. Art House.
- Virtanen, V. (2021). ”Tässä on kiva saada unelmat esiin”: Nuorten kokemuksia toimijuuden rakentumisen mahdollisuuksista turvallisemmassa tilassa. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi-fe202201031083>
- Väkevä, L., & Thomson, K. (2025). Turvallinen tila taiteen korkeakoulutuksessa. Teoksessa Puustinen, M., Marjokorpi, J. & Sääntti, J., *Erimielisten tila: Vaikeiden aiheiden käsitteily opetuksessa*, (s. 95–110). Gaudeamus. <http://hdl.handle.net/10138/628121>
- Vänskä, A. 2011. Queer + pedagogia= mahdoton yhtälö? *Kasvatus* 42(5), 455–467.